

SCHWEITZER ALBERT A VILÁG BÉLYEGEIN

Ez a rövidre szabott tanulmány nem akar annál több lenni, mint amire a cím kötelez. Am ennek a dolgozatnak háttérében annak a hálanak a köteleztetése áll, amelyet már mint egykori zürichi teológus éreztem Schweitzer Albert iránt, s amely akkor, 1927 húsvétján egybek mellett arra készítetett, hogy Strassburgba utazzam, hogy ha velem is, de legalább azzal a várossal és teológiával megismerkedjem, ahol a lambarénéi szolgálat vállalása előtt, tíz éven át, 1902—1912 között mint az újszövetségi teológia tanára működött. Ennek a strassburgi útnak mozgatója az is volt, hogy olvastam Kálvinnak ottani száműzete éveiben írott leveleit, azokban a strassburgi életnek, főiskolának és egyháznak, teológiának, házassági tervnek és a zoltárköltésnek érdekes híreit (1538. szeptember — 1541. augusztus), szerettem volna testközelbe kerülni azokhoz az utcákhoz, amelyeken egykor Kálvin járt. És közéről akartam megcsodálni a gótika egyik legszebb alkotását, a rózsaszínű kövekből faragott, csipkézett, pillérezett, épített, ívelt dómot.

A dóm már messziről kimagaslott a városképből, hogy azután — amidőn egy szűk utcán reátekintve megpillantottam — szinte reám zuhanjon — olyan lenyűgöző a látása. Rózsaszínű köcsipkéi csipkések voltak minden elképzelésnél, és a főkapu timpanonjának szobrai éppen hogy csak meg nem szólaltak! A dóm egyetlen tornya magasságából alátekintve láttam az ófrancia város utcáit, kistornyoskákkal díszített házait; „láttam“ az ifjú Kálvint, amint száműzve is szolgálatkészen halad a menekült franciák gyülekezetébe, hogy Istennek nagyságos dolgairól mondjon örömhírt.

Jártam a teológiai fakultáson, amelyen már akkor együtt készültek Isten ígéje hirdetésére reformátusok és unitáriusok, evangélikusok és ortodoxok. Az ökuménikus közeledésnek úgyszólván első intézményesülése volt ez a főiskola, ahol Albert Schweitzer egykor professzor volt.

Afelett lehet vitatkozni, hogy a Schweitzer Jézus-képe, ahogy az élénk áll egyik fő művében (*Geschichte der Leben Jesu Forschung*, A Jézus élete kutatásának története, 1906—1913), evangéliumi Jézus kép-e. Lehet a Schweitzer Jézus- és Pál-kutatásait a legkülönbözőbb oldalakról nézve támadni és értékelni, de egy bizonyos: az a Jézusban hívő ember, aki sikereinek teljében hátat tudott fordítani mindenkinek, hogy Urának, Jézusnak a szolgálatában segítsen az emberen, mindenkit tiszteletre készítet. Amíg egész Európában a teologizálás hangos volt a Jézus feletti vitáktól, amikor nagyon sokan arra használták fel a Bibliát, hogy azt egymás fejéhez vágják, amíg sokan az európai és amerikai civilizáció és technika áldásaiban fürödve, teológusként sem látták meg az ezekből kitaszított afrikai embertársukat — Schweitzer element Lambarénébe, és félévszázadnyi időn át szolgálta Urát. Pál-kutatásaiban éppen azt tanulta meg (Jézus e legnagyobb tanítványától, amit Pál apostol leveleiben 164-szer hangsúlyoz), hogy a hívő ember élete a Jézusban való élet. Ez tette Schweitzert az élet előtt való tiszteletadás etikusává, aki a Jézus erkölcsi normáit a szó leggyakorlatibb értelmében tette a mindennapi élet segítő cselekményévé. Amikor eze-

ket a sorokat írom, éppen kilenc éve halott, amikor megjelennek, születésének éppen 100. évéhez érkezik a hálás emlékezés. Hosszú földi út volt az övé időben is, térben is. Az elzászi Kayserberg, a Vogézekben lévő günsbachi parókialis otthon, a mühlhauseni gimnáziumi esztendő, a Strassburg—Párizs-i tanulmányai, európai és amerikai metropolisokban orgonahangversenyei, a pireneusi koncentrációs tábor, és azután Lambaréné, ez az út Jézus szívéen át vezette őt az embertárhoz, akin éppen Istenbe vetett hite fedezte fel az imago Deit, még ha a bőr színe fekete volt is, „Lambaréné az én rögtönzésem — írja Schweitzer. — Azt remélem, hogy gondolkodásom, lesz örökkévaló házam.”

A gondolkodása előtti tiszteletadás egyik kifejezése íme az a néhány bélyeg is, amit a francia nyelvű Afrika *L'hommage au dr. A. Schweitzer*-nek, tiszteletből adott ajándéknak nevez. Ezek a bélyegképek elénk vetítik ezt a Jézusban szolgáló életet Lambaréné kórházépületeiben, az orgona előtt, Bach-partitúra fölé hajolva vagy amint békeszózatát írja az emberiséghez. Az embernek, akin élete utolsó lehetéig Jézusban élve, a mindennapi élet legapróbb lelki rezdüléseiben és testi fájdalmaiban segíteni akart.

Időrendben a legelső Schweitzer-bélyegeket 1955-ben, 80. születése évében a Monaco-Hercegség postája adja ki. A 4 értékből álló sorozat egyik bélyegén (2 Fr. zöld, s. zöld, fekete színű) az Ogowe folyótorkolat kikötőhelyét látjuk égbe nyúló pálmák között. A másikon (5 Fr. kékeszöld-fekete) az őserdők orvosa tekint reánk; a harmadikon (15 Fr. zöld-barna) a lambarénéi kórházépületeket látjuk; a negyediken (200 Fr. s. zöld kékes-zöld) Schweitzer profilját a kép jobb sarkában, ovális keretben, míg magát a bélyegképet őserdei táj foglalja el.

A 80. és 90. esztendő közepére, 1958-ra esik Schweitzer emlékezetes „háború- és atomfegyverellenes” nyilatkozata, amely felrázta a világ lelkiismeretét. Érthető, hogy a 90. születésnapja alkalmából, 1965-ben kiadott NDK-beli bélyegek Lambaréné mellett erre is emlékeztetnek. Az egyik bélyegen (10 Pf. sárga-fekete-zöld színű) az őserdő teológus-orvosát látjuk, háttérben őserdei táj; a másikon (20 Pf. sárga, fekete, piros) az egész világot bejárt fénykép másolata: Schweitzer emlékezetes békeszózatát írja; a harmadik bélyegen (25 Pf. sárga-fekete-kék) egy Bach orgona-partitúrát látunk, előtte az orgonán játszó Schweitzer Isten előtt hódoló, zenében elmélyülő arcképe.

A dél-amerikai államok közül Uruguay emlékezett meg Schweitzerről 1965-ben, halála évében. A (6. d., zöld, fekete, fehér színű) bélyegen fehér hajú, bozontos szemöldökű, lelógó bajszú arcát látjuk, amint fekete pillangó-nyakkendője fölött barátságosan tekint reánk. Oléban őzikét tart. Háttérben lambarénéi kép: őserdő, vízesés, fekete emberek fehér kórházi öltözetben.

Afrika több „fiatal” országa fejezte ki háláját Schweitzer életáldozó-életmentő szolgálataért szép rajzú bélyegeken.

Az első ilyen „hálabélyeget” Gabon Köztársaság adja ki 1960-ban. Ez a fiatal afrikai ország legelső repülőbélyege (200 fr. zöld-barna színű). A bélyegkép bal oldalán lambarénéi táj: pálmák, Ogowe folyó, kórházbarakk; jobb oldalon, mintegy keretezően, orgonasípok magaslanak Bach-partitúra fölé. A kép felett Schweitzer profilképe uralko-

dik, alatta a felírás: „Docteur Schweitzer — Lambaréné.” Ez az ország akkor is megemlékezett róla, amikor világgá sugárzódott a szomorú hír: „A doktor meghalt.” (1965. kiadás. 1000 Fr. arany színű.) Ez a bélyeg felirata szerint is „hálabélyeg”: „L’hommage au Dr. A. Schweitzer.” Olvassuk itt ennek a magát szolgálatban feláldozó életnek határköveire írott évszámokat: 1875—1965. Látható jobb oldali háttérben egy lambarénéi kép és még egy dátum: „4. Septembre 1965 Lambaréné,” tehát a halál dátuma. A bélyegkép bal oldalán a Schweitzer jobbra tekintő profilja, és az Aesculap-jelvény.

A másik afrikai ország, amely megemlékezik róla bélyegen is, Mali Köztársaság. (1965. 100. Fr. repülőpostabélyeg. Lilás-vörös, sárga, kék, fekete színű.) A bélyegkép két részre oszlik. Jobb oldalon őserdei keretben fekete kisfiú, fölötte békegalamb repül. A bélyegkép bal részében Le Docteur; háttérben a lambarénéi kórház-település kápolnájának fatornyja látható. És a felirat: „Docteur A. Schweitzer 1875—1965.”

Az 1881 óta független Haiti Köztársaság ötmillió lakossága nagyrészt katolikus, 1967. április 20-án mégis három bélyegből álló sorozattal hódol a protestáns orvos-misszionárius emlékének (5. c. lila alapon sokszínű, 10 c. sárga, sokszínű, 20 c. szürke-sokszínű). A bélyegkép bal oldalán Alsace-nak (Elszász), Schweitzer szűkebb hazájának — ahonnan elindult szolgáló élete —, a jobb oldalon Gabon Köztársaságnak térképe, ahol szolgálatban elégett élete. Élet-évszámai és a kép közepén ismerős portréja, fekete pillangó-nyakkendősen, fehér orvosi köpeny vállán.

Mauritánia Köztársaság sem felejtkezett el Afrika jótevőjéről. Az 50 frankos, sokszínű bélyegen egy, a lambarénéi gyógykezelésre jövő néger asszonyt látunk, karján beteg gyermekével, előtte egy orvos. Mögöttük néger ápolók gondoznak egy beteget. A bélyegkép jobb oldalán a felirat „Docteur A. Schweitzer, 1875—1965” és Schweitzer balra tekintő képe.

Az 1960 óta független Niger Köztársaság 1966-ban adott ki egy emlékbélyeget. A bélyegkép rendkívül „beszédese”. Véraló néger kar vérvevő készülékkel összekapcsolva. A kéz egy köszvényes néger kezét érint, mintegy jelképezve a véradás célját. Háttérben a lambarénéi kórház egyik barakkja, könyv, toll, a tudás fáklyája, kottalap. Mindezek között a Le Docteur ismerős arca és életmezsgyéire emlékeztető évszámok.

Csád Köztársaság 1959 óta önálló. A (sokszínű: sárga, lila, kék, fekete, fehér, 1966-i kiadású 100 Fr. repülőposta) bélyegen a betegség örvényéből fekete kezek nyúlnak a feljüket közeledő két fehér kéz után. Háttérben pálmák, egy lant; a kép bal oldalán Le Docteur derűs arca tekint reánk.

Kongó Népi Köztársaság is kiadott 1966-ban egy, európai szemnek talán túl sokszínű, de annál többet mondó Schweitzer-emlékbélyeget (100 fr.). Le Docteur portréja mellett gipszkötésbe pólyált néger lábak. Ezek mellett imára kulcsolt fekete kezek egy kereszt fölött. Háttérben az őserdő kimagasló pálmái. Jobb szélén lant, nyilvánvaló utalással Schweitzer zeneművészetére.

Erre utal Felső-Volta Köztársaság 1967. május 12-én napvilágot látott bélyege (250 fr. lilásbarna-fekete), amelyen Schweitzernek a

hosszú bélyeg bal oldalát egészen kitöltő, jobbra néző portréját szemlélhetjük, míg a bélyegkép jobb oldalán négy hatalmas orgonasíp emlékeztet „Docteur Albert Schweitzer, 1875—1965” orgonaművész voltára, és arra, hogy a sok orgonahangverseny jövedelmét az őserdők orvosa mind a lambarénéi kórháztelep betegeire áldozta.

A lepra elleni küzdelem „világnapja” alkalmával, 1966. január 31-én Ruanda Köztársaság adott ki egy emlékeztető sorozatot, amelyben Joseph Damian szerzetes orvost, a lepra elleni küzdelem egyik önfeláldozó alakját láthatjuk, amint ónkeretű szemüvege mögül reánk tekint. Mögötte két leprás beteg és élete évszámai: 1840—1889. E bélyegsorozat másik két bélyegéről (40 c. sötétvörös-lila-kék és 45 Fr. barna, sárga, vil. barna) Albert Schweitzer tekint reánk, mint aki az álomkór, az elefántiázis és a maláriában szenvedők mellett sok-sok néger leprás beteget kezelt Lambarénében.

Az emberi jogok nemzetközi évében, 1968. április havában a Nyugat-Indiai szigetvilág legnagyobb szigetén lévő Dominica állam adott ki eszméltető sorozatot. A bélyegeken az emberi jogok „lángoló” emblémája mellett e jogokért önzetlenül küzdők arcképeit láthatjuk. Így: E. A. Rawlet, 1891—1938, XXIII. János pápát, J. F. Kennedyt, Florence Nightingalet (1820—1910), a hadifoglyok „örangyalát”. A sorozatot A. Schweitzer zárja be (60 c. sokszínű) mint az emberi jogokért küzdők egyik vezéralakja.

A legmegkapóbb bélyegábrázolás, mely egyben utolsó is ebben az emléksorban, a Dahomey Köztársaság „l-hommage”-bélyege. A bélyegkép bal oldalán Schweitzer portréja egy violinkulcs mellett. A képen távolabbról Le Docteur egy néger férfit vezet átölelve, támogatva. A férfi kezébe néger fiúcska kapaszkodik. A kórház felé haladnak, ahonnan néger ápolónő jön feléjük. Háttérben őserdő...

1974 decemberében hazánk postája emlékezett meg elsőnek Albert Schweitzerről, a 100. születésnap köszöbén. A (barna színű, 40 banis) bélyegen az életkeretét jelző évszámok — 1875—1965 — alatt látjuk őt. A „First Day Cover” = az első napi borítékon ismét az emlékeztető felirat „100 ani de la naștere = 100 év születése óta” és nagyított portréja mellett nyitott könyvön egy mikroszkóp és az Aesculapjelvény. Az első napi bélyegző közepében is ez a jelvény látható és életművére éppen olyan jellemző béke-olajág.

Korának, mindannyiunknak példamutató etikusa. „Mi a jó? — teszi fel a kérdést; és felel: — Jó az, ami életet támaszt, megtart, fejlődésre képes életet a legmagasabb értékokra felsegít. Mi a gonosz? Életet kioltani, fejlődőképes életet megakadályozni ebben.”

Hogyan is szól Jézus etikája? „Betegeket gyógyítatok, poklosokat tisztítatok, halottakat támasszátok, ördögöket űztek. Ingyen vettétek, ingyen adjátok. Aki mindvégig megáll, megtartatik” (Mt 10,8—10,22b).

Köszönjük Istennek, hogy Albert Schweitzer szó szerint értelmezte Jézus erkölcsi parancsát, és szó szerint be is tarthatta. Születése 100. évfordulóján köszönjük Istennek példamutató, életet mentő, az emberi életet a legmagasabb értékokra segítő, Jézusban való szolgálátát.

DR. NAGY JÓZSEF

KERESZTELÉSI SZERTARTÁSUNK IDŐSZERŰ KÉRDÉSEI

1 A szertartás kialakulása

Simén Domokos a keresztelest „a legközpontibb hitelvek gyakorlati alkalmazásának” tekinti. Ha ez igaz, akkor az unitárius keresztséget hitelveink kifejlődésének, történeti hullámzásának szeizmográfjaként foghatjuk fel.

Az unitárius reformáció meghatározó elve az a felfogás, mely szerint csak az a hitelv és szertartás helyes és megtartandó, mely a Biblián alapszik. Dávid Ferenc mindjárt a kezdetkor tanította, hogy Jézus „az ő igaz evangéliumában két jegyet, két pecsétet adott, ti. a keresztséget és az Úrnak vacsoráját” (Rövid Magyarázat. Hasonmás kiadás: Kolozsvár 1910. 13.). A keresztséget az Antikrisztus megrontotta. A cél Dávid Ferenc szerint „az apostoli keresztségről való tudomány” megtisztítása és helyreállítása, melyet tömören így foglal össze:

„1550. esztendőben a keresztségbeli kenet, nyál, só, gyertya elromla, de a többi mind megmarada... 1533. esztendőben a keresztségbeli babonaságok, ördögűzések, kereszthányások megromlanának, melyek még mostan is ugyan vannak a szászoknál... 1556. esztendőben megromla a bábák, dajkák és paraszt népek által való keresztelezés... 1559. esztendőben a komaság kárhoztaték Laskó Jánostól, melyek még mostan is az anyaszentegyházban megtartatnak nagy sok helyen.” Majd így fejezi be: „Így jutottunk azért az Úr vacsorájának és a keresztségnak igaz értelmére, minek utána minden ördögi hamis találmányok leestének... Nem szükség azért immár azoknak megtisztításában többet munkálkodnunk, hanem csak mi magunkban, hogy az Antikrisztusnak minden rútságos szemetit kigyomláljuk a mi szívünk-ből (i.m. 33,34.).

Az unitárius reformáció a keresztséget mint bibliai eredetű szertartást megtartotta. De mivel Jézus 30 éves korában részesült a megtérés keresztségében, az unitarizmus kezdetben a felnőttek keresztsége felé hajolt, mint amely inkább megfelelt a szentírás tanításának. Ezt az állásfoglalást támogatta az 1570-ben Kolozsvárott megjelent *Könyvecske az igaz keresztényi keresztségről* c. németből fordított névtelen, anabaptista jellegű propagandakönyv a gyermekkeresztelezés ellen. 1572-ben Báthori István fejedelem többek között azzal vádolta az unitáriusokat, hogy a gyermeket keresztség nélkül is üdvözítik.

Dávid Ferenc bár tagadta az Mt 28,19-ben foglalt kereszteleési formula eredetiségét, mégis az „Atya, Fiú és Szentlélek” nevében keresztelt. Ezt igazolja Leleszi János jezsuita megállapítása is, aki 1579-ben, Dávid Ferenc elítéltetése után írta, hogy az unitáriusok az Atya, Fiú és Szentlélek nevében keresztelnek, de nem a szentháromság nevében.

Enyedi György a szentháromságra vonatkoztatható bibliai helyeket vizsgálva (*Explicationes locorum Veteris et Novi Testamenti etc.* című művében) az Mt 28,19-el kapcsolatban megjegyzi: „Jézus nevében keresztelni nem jelenti azt, hogy őt Istennek elismerjük, hanem azt, hogy az ő példáját követjük, midőn az ő meghagyásából, mintegy